פרשת וזאת הברכה - רעיון ארגוני בהשראת "בינת הלב"[1]

ירושה ותקווה

פרשת "וזאת הברכה" חותמת את התורה, עיקרה ברכות הפרידה של משה לשבטים. בפתח הדברים נאמר: "תּוֹרָה צִוָּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב: וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:" הביטוי 'מורשה' משמעותו כי התורה ניתנת כירושה לדורות הבאים. חז"ל מוסיפים פירוש שלהם "אל תקרי 'מורשה' אלא 'מאורסה' " (שמות רבה). לפי זה התורה נדמית לכלה המיועדת, זהו קשר נוכח ומשמעותי שאינו רק ירושת עבר אלא תקווה, משאת נפש בהווה ולעתיד.

ברוח זו כותב 'מי השילוח' כי ברכת התורה הנאמרת בכל יום, נאמרת בלשון עבר ובלשון הווה : "דהנה יש שני ענינים, היינו מה שמברכין בכל יום 'אשר נתן לנו את תורתו' וגם 'נותן התורה' ".

'בינת הלב' מעמיק ומסביר את כפל המשמעות של התורה: " [הירושה] מגיעה ממקום רחוק ועמוק שהוא מעל ומעבר לאני הפרטי" יסודה "בברית של אבות האומה עם ה', המשכה בקיום התורה בכל הדורות" ומהותה "חסד אלוקי". לעומת זאת "התורה כמאורסה" נשענת "על עוצמת החירות והיצירתיות של כל יחיד לחדש חידושי תורה".

הביטוי "ויהי בישורון מלך" המופיע בהמשך הפתיחה, נדרש על ידי 'מי השילוח' כאחריות המלך לניהול הסדר החברתי, "באמת וביושר". החיבור בין הפסוק על התורה כ'מורשה' לפסוק שאחריו על 'ויהי בישורון מלך' מתבהר על פי דברי האר"י על 'עיגולים ויושר'. המבנה החברתי בעם ישראל הוא כפול. מצד הירושה הוא הוא דמוי מעגל, המסמל את המקום השווה של כל יהודי מול התורה הנמצאת במרכזו. מצד ה"יושר" " מתפתח הנתיב האישי בו נתונה לכל אדם היכולת לממש את שליחותו.

מעגל ומנהיגות ב'מרחב הפתוח'

שיטת המרחב הפתוח מאפשרת לאנשים רבים ומגוונים שיש להם עניין משותף, להתכנס, לבנות סדר יום ולהניע יוזמות[2]. ביסוד שיטת המרחב הפתוח עומדת ההנחה כי במציאות מורכבת יש מגוון רחב של מחזיקי עניין, קשת של דעות ועמדות ואין פתרונות סדורים לאתגרים המשותפים. למרחב הפתוח מוזמנים 'כולם'. המשתתפים מתכנסים במעגל המסמל שוויון, פועלים על פי כללים המאפשרים השעיית הראכיה, שיפוטיות ורגשות אשם. זהו הצד "המעגלי' של המרחב. הצד ה'קווי' של המרחב הוא ההזמנה הפתוחה המאפשרת לכל משתתף להזמין משתתפים לדיון בנושא כלשהו. המשתתפים בוחרים את דרכם במרחב כרצונם.
תנועת 'הקו' במרחב מתחילה בהכנות והזמנות למרחב. ממשיכה בלקיחת מנהיגות של משתתף על עניין מסויים בזמן מסויים ומשם יכולה לצמוח יוזמה, צוות משימה ויישום.

אפשר לראות במרחב הפתוח מימוש של גישת "העיגולים והיושר" של האר"י, ביטוי למתח בין ה'מורשה' – המציאות המורכבת המשותפת לבין ה'מאורסה' בירור יחודי לכל משתתף. השפעת הגומלין המתהווה בין היחיד והיחד, בין המעגל והקו, היא סוד קיסמה של שיטת המרחב הפתוח.

שיטת המרחב הפתוח שייכת למשפחה של פרקטיקות השתתפותיות[3] שתופסות מקום מתרחב והולך בארגז הכלים של פיתוח ארגוני. ככל שהמציאות נעשית מורכבת, ככל שיש הבנה שתשובות לאתגרים לא מצויות בהכרח בהנהלה או אצל מומחים, כך מתרחבת ההבנה כי מפגש מגוון מחזיקי עניין יכול להוליד פתרונות שאף אחד מהם לא יכול למצוא לבד.

מאז שנת 2000 זכיתי להנחות שפע התכנסויות, בשיטות שונות המוכיחות שוב ושוב את כח השילוב בין 'המעגל' וה 'קו' בהתמודדות עם אתגרים ארגוניים.

---

[1] בינת הלב - מאמרי חסידות מתל אביב על התורה והמועדים המבוססים על ספר "מי השילוח", נכתבו ע"י הרב ד"ר תמיר גרנות, ראש ישיבת ההסדר "אורות שאול".

[2] על שיטת המרחב הפתוח - Harrison Owen - A Brief User's Guide to Open Space Technology
ובאתר של טובה אורבוך – מרחב פתוח להתהוות

[3] פירוט על גישה השתתפותית ותיאור של פרקטיקות, כולל מרחב פתוח, אפשר למצוא באתר שלי בקישור הזה